

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sandra Talundžić

Nasilje nad starejšimi moškimi

Diplomsko delo

Ljubljana, 2020

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sandra Talundžić

Mentorica:izr. prof. dr. Zdenka Šadl

Somentorica: red. prof. dr. Valentina Hlebec

Nasilje nad starejšimi moškimi

Diplomsko delo

Ljubljana, 2020

Zahvala

Zahvala gre staršem, ker sta me naučila zastaviti si cilje. Bratu, ker me preizkuša v življenju in kljub mladosti uči zaživeti življenje. Fantu, ki je moja največja podpora.

Iskreno se zahvaljujem tudi mentoricama za vso pomoč, nasvete in usmerjanje pri pisanju diplomskega dela.

Nasilje nad starejšimi moškimi

Nasilje nad starejšimi je nova problematika na svetu, ki se je pojavila po letu 1970. Nasilje nad starejšimi moškimi je premalo prepoznano, premalo zaznano in o njem se premalo poroča, predvsem zaradi ranljivosti starejših moških in družbenih oziroma kulturnih norm, ki podpirajo tradicionalne moške značilnosti stoicizma in moči. Poleg tega, da so starejši moški prav tako, kot ženske, žrtve nasilja, se soočajo še z dodatnimi težavami, kot so: izguba moči, avtoritete in moškosti. V diplomskem delu so natančno opredeljene vrste nasilja, ki jih starejši občutijo. Omenjene so že narejene raziskave po svetu in v Sloveniji, katere primerjam z lastno kvalitativno analizo. V delu so prav tako omenjeni dejavniki tveganja, ki povečujejo možnosti zlorabe starejših oseb in preventivne rešitve ter priporočila, ki bi starejšim moškim olajšale pot do iskanja pomoči. V svoji raziskavi se osredotočam na starejše moške, ki so se identificirali kot žrtve nasilja. Z njimi sem imela poglobljene intervjuje, kjer sem izvedela, da ti po večini svojih težav ne delijo z drugimi, ali pa so v primeru iskanja pomoči, preslišani.

Ključne besede: starejši moški, nasilje, kvalitativna analiza, intervju

Violence against older men

Violence against older men is a new problem in the world that emerged after 1970. Violence against older men is under-recognized, under-perceived and under-reported, mainly due to the vulnerability of older men and social or cultural norms that support traditional male characteristics of stoicism and power. In addition to the fact that older men, just like women, are victims of violence, they also face additional problems such as: loss of power, authority and masculinity. In my diploma I precisely define the types of violence that older people experience. The research already done around the world and in Slovenia is mentioned, which I compare with my own qualitative analysis. The paper also mentions risk factors that increase the chances of elder abuse and preventive solutions, as well as recommendations that would make it easier for older men to seek help. In my research, I focus on older men who have identified themselves as victims of violence. I had in-depth interviews with them, where I learned that they do not share most of their problems with others, or in case of seeking help, they are overheard.

Key words: older men, violence, qualitative analysis, interview

Kazalo

1 Uvod.....	7
2 Vrste nasilja.....	9
3 Nasilje nad starejšimi ljudmi in vprašanje spola.....	11
4 Dejavniki tveganja za pojav nasilja nad starejšimi moškimi	15
5 Preprečevanje nasilja nad starejšimi moškimi	17
6 Empirični del – lastna raziskava.....	19
6.1 Metodološki del.....	19
6.2 Analiza rezultatov	21
7 Sklep.....	27
8 Viri	29
9 Priloge	32
Priloga A: Intervju z gospodom Z.P.....	32
Priloga B: Intervju z gospodom Ž.J.	33
Priloga C: Intervju z gospodom Z.T.....	34
Priloga Č: Intervju z gospodom V.T.T.....	35
Priloga D: Intervju z gospodom R.K.....	36
Priloga E: Intervju z gospodom A.T.	37
Priloga F: Intervju z gospodom M.O.	38
Priloga G: Intervju z gospodom K.Č.....	39
Priloga H: Intervju z gospodom D.S.	40
Priloga I: Intervju z gospodom B.B.	41
Priloga J: Intervju z gospodom A.K.....	42
Priloga K: Intervju z gospodom A.J.....	43

Seznam kratic

POND	Prepoznavna in obravnava žrtev nasilja v družini v okviru zdravstvene dejavnosti
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SZO	Svetovna zdravstvena organizacija
ZDUS	Zveza društev upokojencev Slovenije

1 Uvod

Nasilje je izraz z zelo širokim pomenskim obsegom. Zelo pogosto se za nasilje uporablja definicija Svetovne zdravstvene organizacije. Ta nasilje opisuje kot namerno uporabo fizične sile ali moči v obliki grožnje ali dejanskega nasilja nad seboj, drugo osebo ali nad skupino, ki povzroči škodo, smrt, motnje v razvoju ali prikrajšanost. (Odpravljanje tabuja, 2007, str. 8) Za pojem nasilje nad starejšimi pa se pogosteje uporablja definicija Združenih narodov, ki pravi, da je nasilje nad starostniki enkratno ali večkratno se dejanje ter neustrezno obnašanje v odnosu, ki temelji na zaupanju in škodi starejši osebi ter jo spravi v nevarnost. (ZN, 2002, str. 4) Poznamo več vrst nasilja, kot tudi različne stopnje nasilja. Med vrste nasilja nad starejšimi spadajo fizično, psihološko, finančno nasilje in zanemarjanje. (SZO, 2020)

Menim, da so med žrtvami nasilja pogosteje ranljive skupine, med katere spadajo tudi starejši. Zloraba starih ljudi je problem, ki je kompleksen in zakrit. Starejši ljudje – žrtve nasilja pogosto sami prikrivajo dejansko dogajanje zato, ker se bojijo institucionalizacije, maščevanja, sramote in zadrege. Odločitev za molk je tako še ena ovira na poti k reševanju ali preprečevanju problema nasilja. Področje nasilja nad starejšimi je namreč novo in zato tudi ni vzpostavljene mreže institucij, kamor bi zlorabljeni stare ljudi lahko napotili. (Hvalič, 2002)

Staranje je proces, ki ga doživljajo vsa živa bitja. SURS v Sloveniji običajno starost oseb razvršča po tem sistemu: osebe, stare od 0 do 14 let, so označene z oznako "mladi", osebe v starosti 15–64 let so označene kot "delovno sposobni" in osebe, stare 65 let ali več, imajo oznako "stari". Občasno se uporablja tudi porazdelitev: 0–19 let "mladi", 20–59 let "odrasli" in 60 let ali več "starejši odrasli". O tem kdo so dejansko starejši ljudje nimamo svetovno opredeljene in sprejete definicije, saj različne družbe in kulture starost dojemamo na različne načine. Vedno pogosteje se pri opredeljevanju ljudi glede na starost uveljavlja delitev: starost se začne z upokojitvijo. (SURS, 2010)

Po podatkih SZO v zadnjem letu eden od šestih ljudi, starih nad 60 let, doživlja neko obliko nasilja. Podatki so zaskrbljujoči, glede na statistiko, ki jo SZO predvideva. Trdijo, da bo do leta 2050 2 milijardi ljudi starejših od 60 let, kar je v primerjavi z letom 2015, ko jih je bilo 900 milijonov, zelo velik porast. Populacija ljudi na svetu se drastično stara, zato se pričakuje, da bo tudi stopnja nasilja nad starejšimi ljudmi višja. (SZO, 2020)

V svoji diplomski nalogi se bom osredinila na problem nasilja, ki se izvaja nad starejšimi moškimi. Med starejšimi žrtvami nasilja je namreč več raziskovalne pozornosti namenjene ženskam. Madridski mednarodni akcijski načrt o staranju je že v letu 2002 sprejel strategije na področju staranja, saj so govorili o tem, da se starejše ženske soočajo z večjim tveganjem za fizično in psihično zlorabo, ni pa bilo govora o starejših moških žrtvah. (Združeni narodi, Madridski mednarodni akcijski načrt o staranju 2002, člen 108)

V teoretičnem delu naloge bom predstavila vrste nasilja, ki jih doživljajo starejši, podrobneje predstavila že narejene raziskave, se osredotočila na moški spol in analizirala dejavnike, ki pojasnjujejo nevidnost nasilja nad starejšimi moškimi v primerjavi z nasiljem nad starejšimi ženskami.

V empiričnem delu bom prikazala lastno empirično raziskavo o nasilju nad starejšimi moškimi, v kateri bom s pomočjo intervjujev analizirala številko starejših moških, ki so žrtve nasilja in razloge, ki pojasnjujejo zakaj starejši moški nasilja pogosto ne prijavijo.

Postavila sem si glavno raziskovalno vprašanje: Kako heteroseksualni moški konstruirajo izkustva nasilja, ki ga doživljajo nad seboj in kako so te konstrukcije povezane s konstituiranjem moške identitete ter iskanjem pomoči? Na postavljeno vprašanje bom odgovorila s pomočjo znanstvene literature in pridobljenimi rezultati lastne kvalitativne raziskave.

2 Vrste nasilja

Nasilje je kršenje človekovih pravic in človekovih osebnih mej. Poznamo več vrst nasilja. Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile ali grožnja z uporabo fizične sile, ki žrtev prisili, da kaj stori ali opusti, povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale telesne poškodbe. Psihično nasilje so ravnanja in razširjanje informacij, s katerimi povzročitelj nasilja pri žrtvi povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske. (Uradni list RS, št. 16/08. 2008. Člen 3) Sem spadajo: razne grožnje, ustrahovanje in izsiljevanje, zavestno kritiziranje, poniževanje, groba in ponižujoča dejanja, ki vplivajo na samopodobo in samozavest, tudi pomilovanje, kadar se s starostnikom ravna kot da je otrok... (ZDUS, 2012) Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, v katera žrtev ne privoli, je vanje prisiljena ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena, tudi grožnje z uporabo spolnega nasilja, ter javna objava spolnih vsebin o žrtvi. (Uradni list RS, št. 16/08. 2008. Člen 3) Spolno nasilje med starejšimi je vsak neprostoovoljen spolni stik s starejšo osebo, ki ne more dati pristanka za tako dejanje. (Razboršek, 2002).

Poleg treh najbolj poznanih oblik nasilja, je med starejšimi razširjeno tudi zanemarjanje in ekonomsko nasilje ali finančno izkoriščanje. Zanemarjanje je zavračanje ali namerno opuščanje obveznosti in dolžnosti do starejših ljudi. Kaže se lahko na različne načine in zajema: odvzemanje hrane, neustrezno skrb za primerna oblačila, neustrezen oziroma zanemarjen bivalni prostor, neustrezno skrb za higieno, neustrezno skrb za medikamentozno terapijo, tudi pomankanje čustvene podpore in občutek ne-varnosti pri starejših. (ZDUS, 2012) Kot določa Uradni list Republike Slovenije v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini¹ poznamo tudi ekonomsko nasilje in je definirano kot neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem. Med to spada: odvzem lastnih finančnih sredstev, odvzem upravljanja z lastnim premoženjem in prisiljevanje v podpis raznih pogodb in oporoke. (ZDUS, 2012)

SZO kot vrste nasilja nad starejšimi našteva: fizično, psihološko in čustveno, finančno in materialno ter zanemarjanje in resno izgubo dostojanstva in spoštovanja do starejše osebe. Nasilje nad starejšimi je torej raznoliko. Od manjših prask in modric do zlomljenih kosti, ter

¹ Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 01.03.2018.

resnih, včasih dolgotrajnih psiholoških posledic, vključno z depresijo in tesnobo. Problematika s katero se starejši ljudje soočajo je, da so posledice zlorabe lahko še posebej resne in trajajo dlje. Tudi samo manjše poškodbe lahko povzročijo resno in trajno škodo ali v najhujših primerih celo smrt. SZO je s pomočjo trinajstletne študije pokazala, da je za starejše žrtve zlorabe dvakrat večja verjetnost, da bodo umrli prej kot starejši, ki niso žrtve zlorabe. (SZO, 2020)

Med vsemi naštetimi vrstami nasilja, starejši moški najpogosteje čutijo nasilje s strani drugih moških, to pa ne pomeni, da storilci niso nikoli ženskega spola. Populacija starejših ima omejene možnosti samostojnega reševanja svoje stiske, poleg tega pa imajo tudi manj informacij o možnostih pomoči. Starejši so pogosto izolirani, predvsem moški čutijo občutke sramu in ponižanosti, zaradi česar o svoji izkušnji pogosteje težko ali sploh ne spregovorijo. Situaciji definitivno ne pripomore družbena toleranca do nasilja in otežen dostop starejših do pomoči. (DNK, 2020)

3 Nasilje nad starejšimi ljudmi in vprašanje spola

"Starejše ženske se soočajo z večjim tveganjem za fizično in psihično zlorabo zaradi diskriminacijskega odnosa družbe in zaradi neizpolnjevanja človekovih pravic žensk. Nekatere škodljive tradicionalne prakse in običaji povzročajo zlorabo in nasilje, usmerjeno na starejše ženske, ki ga pogosto potencira še revščina in pomanjkanje dostopa do pravne zaščite." (Združeni narodi, Madridski mednarodni akcijski načrt o staranju 2002, člen 108)

Leta 2016 je ZDUS govorila o problemu nasilja pri starejših ženskah in kako je ta pogosto spregledan ali zamolčan. Z videoposnetkom v katerem so tri zgodbe starejših gospa, so želeli prikazati stanje starejših žensk v povezavi z nasiljem v Sloveniji. V videoposnetku nastopajo Rozi, ki kuha kosilo za svojo družino, ima že pogrnjeno mizo, vendar več ur čaka zama, saj je družina popolnoma pozabila nanjo. Druga zgodba govori o Ani, ki je zaklenjena v svoji sobi, medtem ko njen sin v dnevni sobi uživa alkohol, leži na sedežni garnituri in se ne zmeni za svojo mamo. Tretja pa prikazuje Angelino zgodbo, kako gospa hodi iz trgovine, dva mladeniča ji ponudita pomoč pri nošenju vrečk, medtem pa ji iz torbice ukradeta denarnico. Vse tri zgodbe so prikaz nasilja nad ženskami, ki se dogaja vsakodnevno. (ZDUS, 2016)

Kot navajata Markovik in Peshevska (2014, str. 376) je pregled raziskav o nasilju in zanemarjanju starejših ljudi pokazal, da se nasilje nad starejšimi vedno bolj razširja po svetu. Obstoječi dokazi v večini študij kažejo na to, da so starejše žrtve nasilja bolj verjetno ženske, kognitivno oslABLJENE osebe, osebe s slabim telesnim zdravjem in osebe, ki so odvisne od drugih. Biti ženska je pomemben dejavnik tveganja za nasilje nad starejšimi v makedonski študiji. V makedonski študiji so ženske 1,6-krat pogosteje žrtve kot moški. Ženske predstavljajo približno 66% starejših žrtev zlorabe v Združenih državah Amerike, tudi v Veliki Britaniji so ženske pogosteje žrtve kot moški, predstavljajo kar 90% vseh žrtev. Hrvaška raziskava je poročala, da je v partnerskem odnosu med starejšimi 44% žensk in 35% moških doživelo vsaj neko obliko nasilja. V Španiji so z študijo pokazali, da starejše ženske približno dvakrat pogosteje prijavijo verbalno zlorabo in doživljajo spolni ali fizični napad skoraj trikrat več kot moški. Te rezultati so v skladu s teoretičnimi pričakovanji in ugotovitvami drugih raziskav. (Markovik, Peshevska, 2014)

V letu 2003 je slovenski inštitut za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje – Inštitut Antona Trstenjaka – opravil raziskavo o zlorabah starejših ljudi. Kot uredniki revije Kakovostna starost, so svoje naročnike in prostovoljce Zveze medgeneracijskih društev za kakovostno starost prosili za zgodbo starejšega človeka, ki je doživel_a zlorabo v krogu bližnjih. Raziskava je zajela 45 primerov zlorab. Rezultati so pokazali, da je največji delež žrtev nasilja starih med 75 in 80 let. Najpogosteje je do nasilja prihajalo v domačem okolju, storilci zlorab v domačem okolju so najpogosteje odrasli otroci, rezultati so tudi pokazali, da so za 70% zlorab odgovorni družinski člani oz. sorodniki. Žrtve nasilja pogosto občutijo nasilje v dveh ali celo več oblikah hkrati. Raziskava je pokazala tudi, da je ena tretjina starejših oseb žrtev finančnega nasilja, slaba petina pa je v domačem okolju zanemarjena. Avtorici v raziskavi omenjata, da žrtve ne prijavijo zlorab in zlorabe pasivno sprejemajo. (Hvalič, Felicijan, 2004)

Otto Gerdina, direktor zavoda za aplikativne študije OPRO, pogosto organizira okrogle mize na katerih poudarek daje predvsem starejšim. 11. maja, 2017 je v Centru kulture Španski borci v Ljubljani, vodil okroglo mizo o starih moških, kot žrtvah nasilja. Sodelovale so prim. dr. Nena Kopčavar Guček, dr. med, Mirjam Kline in dr. Maca Jogan. Zdravnica družinske medicine prim. dr. Guček, dr. med je pripovedovala o rezultatih lastne raziskave iz leta 2015, ki je pokazala, da je med 4415 obiskovalci ambulate vsak peti žrtev nasilja. Po avtoričinem mnenju se vzorec nasilja v družini ponavlja iz generacije v generacijo, saj pravi, da je težko prekiniti znani vzorec vedenja. Omenila je tudi več dejavnikov, ki vplivajo na to, da žrtve nasilja ne spre/govorijo o svojih težavah. Pri zdravnikih so to najpogosteje pomanjkanje časa, neustrezna orodja ali sredstva, nepoznavanje definicije nasilja v družini, nepoznavanje kompetenc drugih služb, in najbolj hromeč – občutek nemoči. Sram, morebitna izguba lastnega ugleda, strah, občutek krivde in znova občutek nemoči pa so vzroki za neprijavljeno nasilje s strani žrtev. Višja državna tožilka Mirjam Kline je na okrogli mizi podala strokovno mnenje, da je najmanj prepoznano ekonomsko nasilje, ko si svojci prisvajajo denar žrtve, njegovo bančno kartico... Poudarila pa je tudi, da je treba več pozornosti nameniti zanemarjanju. Meni, da moški nasilja nad sabo ne priznavajo, ker jih je sram. Podobnega mnenja je bila sociologinja dr. Maca Jogan, ki je zatrdila, da spolne ideologije delujejo, saj jih podpira celotna institucionalna struktura. Moški je definiran kot gospodar, ki ne izraža čustev, razen jeze. Ženska je doma, skromna, molčeča, ponižna pomočnica. Zaradi tega meni, da je treba atributom moškega dodati čustvenost in skrbstvenost. Omenila je potrebo, da bi resneje spregovorili o nasilju moških nad moškimi v javni sferi. (OPRO, 2017)

Na svetu je vedno več raziskav o nasilju nad starejšimi ženskami, malo pa jih raziskuje nasilje nad starejšimi moškimi. Tudi starejši moški so žrtve, vendar se – zaradi pritiska družbe in ponotranjenih spolno določenih pričakovanj – pogosto ne identificirajo oziroma izpostavijo kot žrtve nasilja. Moški zato pogosto nasilje, predvsem v družini, dojemajo kot zasebno zadevo in ne kaznivo. (POND, 2020) Poleg tega so še vedno prisotne tradicionalne predstave o ženstvenosti in moškosti, ki so danes – zaradi dostopa do družbenih omrežij – še potencirane. Ženstvenost se nanaša na mehko srce, nežnost, plašnost, skromnost, ranljivost in podobne lastnosti. Nasprotna temu je konstrukcija moškosti. Moškost in moško telo sta v hegemonskih diskurzih povezana z družbeno in fizično močjo. (Lupton, 1998) Kako torej je lahko nekdo, ki je kulturno opredeljen kot močan, žrtev različnih vrst nasilja? Moške, ki sledijo oz. so ponotranjili pričakovanja o idealnem vedenju in čustvovanju heteroseksualnih moških, pri prijavi nasilja nad njimi močno ovirajo občutki krivde in sramu. Raziskave so tudi pokazale, da strokovni delavci – ki naj bi bili sami usposobljeni prepoznati žrtve nasilja med starejšimi – pogosto ne verjamejo moškim žrtvam, njihova pričanja spregledajo ali jih celo obtožijo, da so sami povzročitelji nasilja. (POND, 2020)

Starejši moški na splošno pogosteje potrebujejo pomoč pri urejanju stanovanja, pravnih in tudi finančnih zadev. Zaradi tega so bolj izpostavljeni finančnemu izkoriščanju, predvsem postanejo žrtve svojih družinskih članov ali drugih bližnjih, ki imajo lažji dostop do njihovih osebnih stvari. Zaradi razlik v zasluških med ženskami in moškimi tekom življenja, pa imajo starejši moški tudi več finančnih sredstev, višjo pokojnino in so tako bolj izpostavljeni finančnemu izkoriščanju. (Melchiorre in drugi, 2016)

Nasilje nad starejšimi moškimi je premalo prepoznano, premalo zaznano in o njem se premalo poroča, predvsem zaradi ranljivosti starejših moških in družbenih oziroma kulturnih norm, ki podpirajo tradicionalne moške značilnosti stoicizma in moči. Nasilje starejši moški – žrtve redko prijavijo zaradi bolečih občutkov sramu in ponižanja in niso pripravljeni poiskati pomoči. Raziskave kažejo, da so še vedno največji razlog za ne prijavljanje nasilja prav te močne družbeno-kulturne norme – moškim, zlasti starejšim, otežujejo oz. nemogočijo prijavo katerekoli vrste nasilja. (Melchiorre in drugi, 2016) Problem s katerim se srečujejo starejši moški ob prijavi nasilja, je izguba moči, avtoritete in predvsem moškosti.

Po besedah Alyson Huntley je vprašanje moškosti družbeno – od moških namreč ne pričakujemo, da bodo šibki in proti takemu stereotipu je težko delovati (Mathias, 2019)

Moškimi, ki so žrtve nasilja, kot že omenjeno, je težje prijaviti nasilje, kot ženskam – zaradi stigme, strahu in družbenih pritiskov, ki jih doživljajo. Pravzaprav mnogi moški molčijo, saj so mnenja, da nima smisla prijavljati nasilja, ker jim nihče ne bo verjel. K temu prispevajo tudi številni miti, ki so povezani z nasiljem med moškimi:

- Svet govori o tem, da moški ne morejo biti žrtve zlorabe.
- Mediji nam govorijo, da so moški samo storilci nasilja, nikoli pa žrtve.
- Moški ni pravi moški, če se ne more spopasti z nasiljem.
- Moški nimajo dostopa do istih virov kot ženske.
- Moški, ki so geji ali biseksualci, bodo sramotili skupnost LGBTQIA, če bodo poročali, da so žrtve nasilja.

Zaradi takšnih mitov so moški pogosto prepričani, da njihova prijava nasilja ni smiselna. (Tatiana, 2017)

Vedeti moramo, da je po svetu malo raziskav o nasilju nad starejšimi ljudmi, saj je to relativno nova problematika na svetu. Prvič je bilo nasilje nad starejšimi prijavljeno v poznih 1970ih letih, kljub temu, da so bili starejši izpostavljeni zlorabam že dolge pred tem. Zaradi tega, ker nasilje nad starejšimi, sploh moškimi, ne dosega javne pozornosti, je žrtvam toliko težje nasilje prijaviti. (Wolf, 2003) Problem s katerim se moški srečujejo je tudi ta, da so programi strokovnih služb, ki obravnavajo žrtve nasilja, v veliki večini namenjeni zgolj ženskam in otrokom. Odrasli in starejši moški so na tem področju praviloma spregledani in izključeni. Posledično so podatki o razširjenosti nasilja nad starejšimi moškimi izjemno podcenjeni. (POND, 2020)

4 Dejavniki tveganja za pojav nasilja nad starejšimi moškimi

Poznamo številne različne dejavnike tveganja, ki lahko povečajo možnosti zlorabe starejših oseb. Funkcionalna odvisnost starejših je močno povezana z večjim tveganjem, predvsem pri čustvenem in finančnem nasilju. Študije so pokazale relativno visoke stopnje trpinčenja starejših oseb s strani njihovih negovalcev oziroma skrbnikov, saj so starejši odvisni od njih. (Mlakar, Vujović, Andoljšek, 2016) Funkcionalna odvisnost prinaša tveganje na individualni ravni. Slabo telesno in duševno zdravje žrtve, kot so duševne motnje, zlorabe alkohola in drugih substanc, povečajo tveganje za nastanek nasilja. (SZO, 2020)

Eden izmed dejavnikov tveganja je tudi življenjska situacija. Na to temo je sicer narejenih malo raziskav in ni povsem jasno, ali so zakonci ali polnoletni in odrasli otroci tisti, ki pogosteje izvajajo nasilje nad starejšimi ljudmi. Kljub temu so študije SZO pokazale, da dolgotrajna zgodovina slabih družinskih odnosov situacijo, ko je potrebno negovati starejšega člana družine, (samo še) poslabša. Stres, kot posledica slabih družinskih odnosov, se intenzivira, ko starejši človek postane bolj odvisen od svojih družinskih članov. (SZO, 2020)

Problematična je tudi socialna izolacija starejših oseb. Med dejavnika tveganja spadata izolacija in posledično šibkost socialnih mrež. (Mlakar, Vujović, Andoljšek, 2016) Socialna izolacija je povezana s pomanjkanjem socialne podpore. Številni starejši ljudje so izolirani zaradi izgube telesne ali duševne sposobnosti ali zaradi izgube prijateljev in družinskih članov. (SZO, 2020)

Nenazadnje pa so zelo veliki dejavniki tveganja družbeno-kulturni dejavniki, med katere spadajo tudi:

- starostni stereotipi, kjer so starejši predstavljeni kot slabotni, šibki in odvisni od drugih,
- rahljanje družinskih vezi med generacijami družine,
- sistemi dedovanja in zemljiških pravic, ki vplivajo na porazdelitev moči in materialnih dobrin znotraj družin,
- migracija mladih parov, zaradi katere ostareli starši ostanejo sami, prepuščeni sami sebi in sicer v tistih družbenih okoljih, v katerih tradicionalno otroci skrbijo za svoje starše in
- pomanjkanje sredstev za plačilo oskrbe.

Ti dejavniki in negativni stereotipi o starejših delujejo na način, da normalizirajo nasilje nad njimi. (SZO, 2020)

Če pogledamo posamezne dejavnike tveganja pri starejših moških, lahko ugotovimo, da so moški lahko v še slabši situaciji kot starejše ženske. Kljub višji starosti in slabšemu zdravju se od moškega še vedno pričakuje, da bo deloval možato, na maskulin način. Moški pa zbolijo že v mlajši starosti in imajo več kroničnih bolezni kot ženske. Zaradi bolezni so moški tekom življenja bolj obremenjeni. Na moško zdravje vplivajo biološki dejavniki kot so: geni, kromosomi, hormoni in metabolizem. Starejši moški imajo namreč nižjo raven estrogena in imajo lahko zaradi tega probleme s srcem kar 10 let prej, kot ženske. Poleg tega imajo starejši moški tudi višjo raven holesterola v krvi, kar lahko hitro pripelje do resnejših zdravstvenih težav. Ko gre za zdravje, so moški torej šibkejši spol. S starostjo moški postajajo samo še šibkejši. (Harvard Health Publishing, 2010) Težave z zdravjem pri starejših moških po navadi zahtevajo pomoč od drugih – družinski člani, ali negovalci oziroma oskrbovalci, kar pa predstavlja tveganje in izpostavljenost nasilju.

Starejši moški postanejo s starostjo bolj fizično ranljivi, ne morejo se upirati nasilju ali se zoperstaviti napadom. Morda ne vidijo in ne slišijo dobro ali ne razmišljajo tako jasno kot nekoč, kar omogoča različne zlorabe in izkoriščanje. (Robinson, Saisan, Segal, 2019) Potrebno je, da okolica prepozna znake tveganja za nasilje nad starejšimi moškimi in jim nudi hitro in ustrezno pomoč in oporo. Pri starejših moških je tudi pomembno, da za njihovo dobro duševno stanje skrbimo na način, da ne izpodbijamo njihove moškosti, jih cenimo ter jim ne povzročamo dodatnih stisk in pritiskov.

5 Preprečevanje nasilja nad starejšimi moškimi

Starejše osebe so s problematiko nasilja v Sloveniji veliko slabše seznanjene kot mlajše. Problem glede ozaveščenosti o nasilju se nanaša tudi na starejše moške – ti najpogosteje niso seznanjeni z zakonodajo in preventivnimi akcijami. Razlogi za ne prijavljanje zlorab, zanemarjanja in podobnih nasilnih dejanj so pomankanje znanja, "luknje" v zakonih in odločbah, nezaupanje v sistem ter strah in sram, ki je prisoten pri starejših moških. Prav tako je stopnja tolerance do nasilnih ravnanj pri starejših višja kot pri mlajših. Raziskava, ki jo je izvedlo Znanstvenoraziskovalno središče Koper je pokazala, da so ljudje bolj tolerantni v primeru zanemarjanja kot fizičnega nasilja. Zelo zaskrbljujoče pa je, da velik delež vprašanih starejših občanov dejal, da nikomur ne bi zaupal, če bi postali žrtve nasilja. (NIJZ, 2008)

Številni raziskovalci ugotavljajo, da je nasilja manj, če se starejši ljudje vključujejo v socialne mreže. Nasilje, predvsem v družinah, najpogosteje občutijo ravno tisti, ki imajo šibka socialna omrežja, to nasilje pa občutijo, kot osebni neuspeh oziroma krivdo zaradi lastne neuspešne vzgoje. Ugotovitve raziskav kažejo, da bi se število žrtev nasilja zmanjšalo, če bi nudili ustrezno pomoč in usposabljanje neformalnim družinskim oskrbovalcem. (Delo, 2017)

SZO je za preprečevanje zlorabe starejših ljudi in ukrepanje proti njej ter ublažitev njenih posledic pripravila priporočila, predvsem za države z visokim dohodkom. Med priporočila spadajo:

- javne in strokovne kampanje ozaveščanja,
- natančnejši pregled (potencialnih žrtev in nasilnikov),
- medgeneracijski izobraževalni programi,
- izobraževanje in programi za podporo negovalcem,
- politike bivalne oskrbe za opredelitev in izboljšanje standardov oskrbe in
- usposabljanje negovalcev o demenci.

Dokazi, da bi ta priporočila delovala so sicer omejeni, toda medgeneracijska izobraževanja in podpora družinskim oskrbovalcem zmanjšujeta verjetnost ponovnega pojavljanja nasilja. Prav tako se povečuje zavedanje problema med strokovnjaki. Situacija je težja v državah v razvoju, kjer se obseg in narava problema šele začenjata razmejevati. Številni dejavniki tveganja ostajajo

sporni, posledice in dokazi za delovanje preprečevanja zlorabe starejših pa so omejeni. (SZO, 2020) Kljub temu, se prizadevanje za preprečevanje nasilja nad starejšimi moškimi povečuje.

6 Empirični del – lastna raziskava

6.1 Metodološki del

S svojo lastno raziskavo želim raziskati oblike nasilja, ki se izvajajo nad starejšimi moškimi. Zanima me predvsem, kako starejši moški nasilje doživljajo, kaj v primeru, da so žrtve nasilja naredijo, ali nasilje prijavijo in kakšni razlogi stojijo za prijavo oziroma ne prijavljenim nasiljem. Na samem začetku sem si postavila glavno raziskovalno vprašanje: Kako heteroseksualni moški konstruirajo izkustva nasilja, ki ga doživljajo nad seboj in kako so te konstrukcije povezane s konstituiranjem moške identitete ter iskanjem pomoči? Na postavljeno vprašanje poskušam odgovoriti s pridobljenimi rezultati kvalitativne analize in znanstveno literaturo. Predvsem si želim izvedeti kakšni so razlogi za tem, da so starejši moški, ki so žrtve nasilja, redkeje v središču javne in raziskovalne pozornosti.

V lastni raziskavi sem uporabila kvalitativno metodo. Kvalitativno raziskovanje namreč išče intenziven ali dolgotrajen kontakt z vsakodnevnimi situacijami. Tiste, ki so običajne, normalne in odražajo vsakdanje življenje oseb, skupin, družb, organizacij. V splošnem kvalitativna analiza preučuje, kako ljudje v določenih situacijah razumejo, razlagajo vsakodnevne dogodke in nanje tudi reagirajo. (Kordeš, Smrdu, 2015) Za tehniko zbiranja podatkov kvalitativne analize sem se odločila za intervju. Intervju sem izbrala, saj menim, da lažje pridobim odgovore na postavljena vprašanja, je zelo prilagodljiva tehnika za zbiranje podatkov in mnenj. Predvsem se lažje osredotočiš na raziskovanje načinov razmišljanja. Z intervjuvancem se lahko sproščeno pogovarjam, vodim intervju, postavljam po potrebi podvprašanja, predvsem sem želela vzpostaviti neko osnovno zaupanje, ki mi je pripomoglo pri občutljivejših vprašanjih. S pol strukturiranim intervjujem lahko raziskujem tudi globlje vidike problema, predvsem so v moji raziskavi bile pomembne izkušnje ljudi.

Sprva sem si želela intervjuvati starejše moške, ki v večini živijo v domovih za ostarele. Žal zaradi izrednih razmer na svetu in razglašene pandemije zaradi COVID-19 virusa, so v domovih za ostarele, ki so občutljivejša skupina, preventivno onemogočili kakršenkoli dostop. Obiski so prepovedani in je tako dostop praktično nemogoč. Prilagodila sem se situaciji in zato uporabila definicijo SURS-a: "starost se začne z upokojitvijo." (SURS, 2010) in tako intervjuvala moške, ki so upokojeni. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je v letu 2020 razglasilo, da se lahko moški upokojijo pri starosti 65 let, če imajo dopolnjenih najmanj 15 let zavarovalne dobe oziroma pri starosti 60 let, če imajo dopolnjenih 40 let pokojninske dobe brez

dokupa. (GOV, 2020) Upokojitev je prelomnica v življenju, na katero večina ni pripravljena. Raziskava Erasmus+ projekta, z naslovom vključevanje starejših moških v skupnost je pokazala, da imajo s privajanjem na nov status več težav moški. Ker se ne počutijo več koristne in ne najdejo več svojega mesta v skupnosti, se vse bolj umikajo iz družbe, postajajo apatični in zagrenjeni, kar močno vpliva na njihovo telesno in duševno zdravje. Vodja projekta dr. Gregorčič pravi, da tak status moške še bolj prizadene, saj se počutijo, kot da je izbrisana njihova zgodovina, in čeprav so nekoč pomagali graditi skupnost, nimajo več vpliva niti na minimalne spremembe. Nimajo več svoje klasične moške vloge. (Žmahar, 2019) Zaradi rezultatov takšnih raziskav, sem mnenja, da so moški lahka tarča nasilja in si želim z lastno analizo pokazati kako to starejši, upokojeni moški doživljajo.

Vprašanja so se predvsem nanašala na razumevanje nasilja in izkušnje z nasiljem. V primeru, da se je intervjuvanec identificiral kot žrtev nasilja, je bil intervju poglobljen. Pripravila sem si vprašalnik za intervju v dveh delih. Prvi del je zajemal splošne informacije o intervjuvancu in poznavanju nasilja, v tem delu sem tudi od intervjuvancev izvedela ali so oziroma ali so kdaj bili žrtve nasilja. Sledil je drugi del intervjuja, ki je bil namenjen izključno intervjuvancem, ki so se identificirali kot žrtve. Iskala sem odgovore na sledeča vprašanja:

1. Vaša starost oziroma leto rojstva?
2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani?
3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno?
4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje?
5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje?
6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja?
7. Ali ste se kdaj počutili nezaželene v svojem domačem okolju?
8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico?
9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti?
10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo?
11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih?
12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki?

Drugi del, namenjen žrtvam nasilja:

13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo?
14. Kdo je bil storilec?
15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša?
16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč?

6.2 Analiza rezultatov

V intervjuju je sodelovalo 12 starejših moških med 63 in 73 letom starosti. Vsi intervjuvanci so upokojeni moški, ki so pripadniki višjega sloja. Pri dostopu do intervjuvancev mi je pomagal družinski prijatelj, ki sam spada v kategorijo starejših moških. Sam pri raziskavi ni želel sodelovati, omogočil pa mi je dostop do njegovih znancev in prijateljev, s katerimi igra golf. Za sodelovanje pri raziskavi sem prosila 15 starejših gospodov, trije so sodelovanje odklonili, vključno z družinskim prijateljem. Intervjuje sem izvajala preko telefonskih klicev oziroma spletne aplikacije Zoom, ki mi je omogočila lažji dostop, v času epidemije. Rezultati so bili pridobljeni v času med 10.08. in 17.08.2020.

Sodelovalo je 12 moških, med njimi 1 starejši moški, ki ima 63 let. Trije starejši, ki imajo 66 let. En gospod, ki ima 67let; en ki ima 68 let; dva, ki imata 69 let; dva, ki imata 72 let in dva starejša moška, ki imata 73 let. Na drugo vprašanje, v katerem me je zanimalo, ali intervjuvanci živijo sami oziroma si delijo gospodinjstvo so štirje starejši moški odgovorili, da živijo sami. Preostalih osem si gospodinjstvo deli z družino. Med temi osmimi, dva starejša moška živita v gospodinjstvu samo s partnerico, preostalih šest pa si deli gospodinjstvo tudi z drugimi družinskimi člani.

S tretjim vprašanjem sem pri intervjuvancih želela izvedeti, ali so zadovoljni s trenutno bivalno situacijo. Enajst odgovorov je bilo pritrdilnih, zato lahko rečem, da so starejši moški po večini zadovoljni s svojo bivalno situacijo. Izjema je bil en gospod, intervjuvanec M.O. (M.O., osebni intervju, 2020, 11.avgust)², ki mi je zaupal: "Ne, šel bi na svoje." Gospod sicer živi s svojo ženo in hčerko, imel pa je v preteklosti nekaj neprijetnih izkušenj z njima, zato lahko rečem, da razlog za tem, da bi živel sam, stoji tu.

² Osebni intervju je na voljo v prilogi F.

V nadaljevanju raziskave sem želela izvedeti, kaj intervjuvanci razumejo pod pojmom nasilje. Po večini, so si bili odgovori podobni. : "Zame je nasilje vsako dejanje, ki ga storiš posamezniku na silo ali je to izraženo v fizični, verbalni ali kakšni drugi obliki." je odgovoril Z.P. (Z.P., osebni intervju, 2020, 12.avgust)³ "Vse kar se vsiljuje proti naši volji, tako psihično kot fizično, nadlegovanje." pravi Z.T. (Z.T., osebni intervju, 2020, 14.avgust)⁴; "Psihični in fizični pritiski, zanemarjanje..." je bil odgovor intervjuvanca K.Č. (K.Č., osebni intervju, 2020, 17.avgust)⁵ Lahko pa izpostavim, da dva starejša moška, ki nista omenila psihičnega nasilja kot kategorija v nasilju. Morda je naključje, ali pa razlog za tem, da sta točno ta dva moška tista dva, ki sta mi zaupala, da žrtve nasilja nista nikoli bila. Za intervjuvanca R.K. (R.K., osebni intervju, 2020, 11.avgust)⁶ in A.T. (A.T., osebni intervju, 2020, 17.avgust)⁷ nasilje zajema fizično nasilje, finančna odvisnost in nestrpnost do drugih.

Pozitivno me je presenetil odgovor moškega D.S: (D.S., osebni intervju, 2020, 14.avgust)⁸ "Nasilje je lahko fizično in verbalno, mobing, izsiljevanje, izkoriščanje, posilstvo, pretep, kraja, internetno, računalniška vojna-virusi in vojna kot taka." Gospod je edini, med intervjuvanci, ki omeni tudi nasilje, ki nastopa preko računalnikov, torej na daljavo. Poleg tega pa poudari tudi vojne na splošno. Kljub temu, da so vsi intervjuvanci živeli skozi obdobje osamosvojitve Slovenije in nemire, ki so se dogajali v tistem času, D.S. (D.S., osebni intervju, 2020, 14.avgust) edini omeni to vrsto nasilja. Lahko rečem, da je vojna danes dojeta kot veliko bolj nasilna, kot je bila nekdaj.

Naslednje vprašanje je spraševalo po zanemarjanju in izkoriščanju. Vseh 12 starejših moških je mnenja, da ti dve kategoriji spadata pod nasilje. Gospod A.K. (A.K., osebni intervju, 2020, 17.avgust)⁹ je še dodal da: "Finančno izkoriščanje se dogaja vsakodnevno, samo na različne načine. To je borba kapitala na račun ljudi. Zanemarjenje smatram kot nasilje." Gospod je star 66 let, ne dolgo nazaj upokojen, a je kar odločno odgovoril na vprašanje, ki ga je občutno tudi malce razburilo. Želela sem podrobneje slišati o situaciji ali primeru, kako vidi finančno izkoriščanje po svetu, a ni želel argumentirati odgovora. Dodal. je samo: "Svet ni pošten do

³ Osebni intervju je na voljo v prilogi A.

⁴ Osebni intervju je na voljo v prilogi C.

⁵ Osebni intervju je na voljo v prilogi G.

⁶ Osebni intervju je na voljo v prilogi D.

⁷ Osebni intervju je na voljo v prilogi E.

⁸ Osebni intervju je na voljo v prilogi H.

⁹ Osebni intervju je na voljo v prilogi J.

nas." Pojem nas zajema tu starejše moške, ki so ravnokar naredili velik preskok v življenju in se upokojili. Pokojnina je občutnejšo drugačna od rednega mesečnega zaslužka tekom zaposlitve, kar gospodu A.K.-ju (A.K., osebni intervju, 2020, 17.avgust) očitno predstavlja oviro oziroma razlog za razburjenje.

Z šestim vprašanjem sem začela podrobneje spoznavati intervjuvance in izvedela, kakšno je njihovo mnenje o tem, ali starejši moški spadajo v občutljivejšo skupino in so zato posledično lahko lažje tarča nasilja. Šest starejših moških, meni, da so kot starejši moški, lažja tarča nasilja. odgovorov. Trije intervjuvanci so odgovorili z: "Ne." Gospod Z.P. (Z.P., osebni intervju, 2020, 12.avgust) zase pravi: Ne še, mogoče ko pridem do starosti, ko ne bom zmožen več skrbeti sam zase." Gospod A.K. (A.K., osebni intervju, 2020, 17.avgust) pa pravi: "Zaenkrat nimam takega občutka." Gospoda torej nimata občutka, da sta kot starejša moška lažja tarča nasilja, a kljub temu ne zanikata, da to ni mogoče. Zelo zanimiv odgovor mi je podal gospod A.J., (A.J., osebni intervju, 2020, 17.avgust) ¹⁰ ki pravi da: "Ne kot moški, da kot starejši. " Zase torej meni, da spada v občutljivejšo skupino kot starejša oseba, ampak kot moški ni nič lažje tarča v primerjavi z ženskami. Sam s svojim odgovorom izraža samozavest in avtoriteto, ki jo čuti kot moški, kljub starosti.

Predvsem zanimivo se mi zdi, da kljub tradicionalni podobi moškega, polovica intervjuvancev v analizi brez problema sebe identificira kot lažjo tarčo nasilja in se zavedajo, da kot starejši moški spadajo v občutljivejšo skupino. Gospod Ž.J. (Ž.J., osebni intervju, 2020, 11.avgust) ¹¹ tudi prizna: "Moja najboljša leta so že davno minila."

Nadaljujem z vprašanjem, kjer sem želela izvedeti, koliko starejših moški čuti občutke nezaželenosti. Pet intervjuvancev je odgovorilo, da nimajo takih občutkov, preostali pa imajo bolj mešane občutke. Štirje med njimi so zase lahko rekli, da so že čutili občutke nezaželenosti v svojem domačem okolju. Gospod A.K. (A.K., osebni intervju, 2020, 17.avgust) pravi: "Mogoče na trenutke, vendar se čez čas pokaže, da je vse ok." Intervjuvanec Ž.J. (Ž.J., osebni intervju, 2020, 11.avgust) mi je zaupal: " Da, ko sem se moral preseliti v mansardno stanovanje, da si je sin uredil domovanje v spodnjem nadstropju." Gospod V.T.T. (V.T.T., osebni intervju, 2020, 12.avgust)¹² pa mi je odkrito povedal: "Da. Včasih tudi sam sebe ne maram." Ponovno

¹⁰ Osebni intervju je na voljo v prilogi K.

¹¹ Osebni intervju je na voljo v prilogi B.

¹² Osebni intervju je na voljo v prilogi Č.

vidim različne izkušnje ter mešane občutke starejših moških, a kljub temu lahko rečemo, da po večini so intervjuvanci v svojem življenju občutili nezaželenost v domačem okolju. Odgovori so me presenetili, saj kljub znanim mitom, da moški ne morejo biti žrtve nasilja (Tatiana, 2017), vidimo, kako moški odkrito govorijo o neprijetnih izkušnjah in občutkih, ki so jih občutili ob nasilju, še več, iskreno govorijo o svojih čustvih.

Pri osmem vprašanju sem želela natančneje izvedeti, ali je kateri od intervjuvancev imel izkušnjo, kjer so bili finančno izkoriščeni. Veliko ljudi se ne zaveda, da je finančno izkoriščanje, kraja denarja in zloraba bančnih kartic, sploh pri starejših, pogosta oblika nasilja. To lahko vidimo tudi pri mojih rezultatih, saj je samo intervjuvanec R.K. (R.K., osebni intervju, 2020, 11.avgust) na začetku intervjuja naštel finančno odvisnost kot vrsto nasilja. Pet starejših moških v moji raziskavi take neprijetne izkušnje ni imelo. Sedem intervjuvancev, pa je imelo izkušnjo finančne zlorabe. Gospod A.J. (A.J., osebni intervju, 2020, 17.avgust) mi je natančneje opisal, kako so mu otroci skozi leta namerno delali materialno škodo: "Ko so bili moji otroci še mlajši, je velikokrat prišlo do tega, da je kdaj kakšen evro ali dva izginil. Sin mi je vzel avto, ga razbil ovinek pred hišo, še videl sem ga ker se mu peljal nasproti. " Ko sem želela zgodbo natančneje slišati je gospod pogovor kar hitro zaključil: "Uh dolga zgodba."

Z naslednjim vprašanjem sem ugotavljala, ali intervjuvanci čutijo pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine. Kar 7 intervjuvancev je na vprašanje zanikalo, preostalih 5 intervjuvancev pa je pritisk na določen način čutilo. Gospod A.K. (A.K., osebni intervju, 2020, 17.avgust) pravi: " Včasih je kaj dišalo po takih namenih, kaj konkretnega še nisem doživel. " Intervjuvanec A.J. (A.J., osebni intervju, 2020, 17.avgust) pa mi je zaupal da: " Seveda. Večkrat so bila trenja v družini glede zapuščin, čeprav sem vedno želel enakomerno deliti. "

Deseto vprašanje je spraševalo po občutkih zanemarjanja. Pet starejših moških je odgovorilo, da niso nikoli čutili zanemarjanja od ljudi okoli njih, šest pa jih odgovorilo pritrdilno. Zadnji intervjuvanec gospod A.J. (A.J., osebni intervju, 2020, 17.avgust) mi je zaupal: "Ne bi rekel zanemarljivo, raje uporabim ne upoštevajo. Mogoče tudi imam občutek, da si mislijo, da nisem več toliko sposoben kot včasih, nisem to kar sem bil včasih. Skratka me preslišijo."

Z enajstim vprašanjem sem želela pridobiti informacijo, koliko starejših moških čuti podporo s strani najbližjih. Kar 9 moških je povedalo, da čutijo podporo. Deseti gospod Ž.J. (Ž.J., osebni

intervju, 2020, 11.avgust) pravi: "Da, a se občasno počutim samega." Gospod Z.T. (Z.T., osebni intervju, 2020, 14.avgust) pravi: "Ne vedno, bolj poredko." Zadnji intervjuvanec B.B. (B.B., osebni intervju, 2020, 14.avgust)¹³ pa je edini, ki je odgovoril, da ne čuti podpore s strani najbližjih.

Naslednje, 12. vprašanje je bilo za raziskavo najpomembnejše, saj je ločilo tiste starejše moške, ki zase pravijo, da so žrtve nasilja in tiste, ki niso. Glede na po svetu pomanjkljive raziskave, so me rezultati presenetili. V večini, kar 10 starejših moških je priznalo, da so bili žrtve nasilja. Samo 2 sodelujoča v intervjuju zase pravita, da nista nikdar doživela nasilja. Z desetimi moškimi, ki predstavljajo žrtve nasilja, sem imela poglobljen intervju in jim zastavila nekaj kratkih podvprašanj. Intervjuvanec A.J. (A.J., osebni intervju, 2020, 17.avgust) mi je zaupal: "Načeloma kot moški si tega ne rad priznam... Ljudje mislijo, kot da ne morem več obljubljenega doseči, nimam denarja, nisem sposoben opravljati naloge. Lahko rečem, kot da okolica nima zaupanja vame." Dokaj hitro sem pridobila zaupanje pri gospodu, verjamem, da mi je zato iskreno povedal, da kot moški ne rad priznava take zadeve.

Z naslednjima dvema vprašanjema sem z desetimi intervjuvanci, ki so se identificirali kot žrtve nasilja, nadaljevala intervju. Spraševala sem po obliki nasilja, ki so ga doživeli in s čigave strani so nasilje čutili. Rezultati kažejo na to, da so trije starejši gospodje nasilje občutili v domačem okolju s strani otrok in partnerice. Preostalih sedem je po večini ustrahovanje, trpinčenje, finančno zlorabo in druge oblike nasilja čutilo od neznancev, mimoidočih, sosedov ali nadrejenih v zadnjih letih zaposlitve.

Pri 15. vprašanju sem podrobneje želela slišati od intervjuvancev, kateri razlogi, po njihovem mnenju, stojijo za akti nasilja. Šest starejših intervjuvancev meni, da krivda ni na njihovi strani. Preostali štirje imajo mešana mišljenja. Gospod Z.T. (Z.T., osebni intervju, 2020, 14.avgust) pravi: " Okolje, morda je krivda tudi na moji strani, ker nisem govoril o tem in upal da bo bolje.", gospod A.J. (A.J., osebni intervju, 2020, 17.avgust) je imel dosti izkušenj z neznanci in situacijo opisuje kot: "Nemaren odnos v javnosti, trgovinah, lokalih... Če sem čisto objektivni, verjamem da je nek del krivde tudi moj. Menim pa da bi se kljub vsemu moralo spoštovati starejše malo bolj, ker konec koncev ima vsak svoje stare starše in menim, da se ne obnašajo vsi tako do svojih dedkov in babic." Drugačnega mnenja je M.O (M.O., osebni

¹³ Osebni intervju je na voljo v prilogi I.

intervju, 2020, 11.avgust): "Iskreno povem, da ne vem. Velikokrat sem se že to spraševal v čem je razlog, ampak nikoli ne pridem do ugotovitve.

Mogoče sem jaz, zaradi tega ker nisem imel trde roke, res ne vem tudi nisem tip človeka, da dajem krivdo na druge." Gospod je čutil nasilje s strani žene in hčere, zato čuti občutek krive tudi sam pri sebi.

Z zadnjim vprašanjem pa sem želela poizvedeti, ali so starejši moški, ki so žrtve nasilja, poiskali pomoč. Gospod M.O. (M.O., osebni intervju, 2020, 11.avgust), ki prevzema krivdo nase tudi pravi: "Kar se tiče hčere nisem nič naredil, ostal sem brez besed, kajti nisem si nikoli predstavljal, da bom dobil udarec od nje. Povedal nisem nikomur mislim, da iz sramu.." Tukaj lahko dobro vidimo, kako zaradi mitov o moškosti oziroma tradicionalni podobi moškosti, ti čutijo prevelik sram, da bi ukrepali. Podobno izkušnja sta imela intervjuvanca A.J. (A.J., osebni intervju, 2020, 17.avgust) in Z.T. (Z.T., osebni intervju, 2020, 14.avgust). Prvi je zaupal ženi: "Pokojni ženi, ki pa je še na koncu mene okrivila zaradi neprimernega vedenja." drugi pa je bil preslišan: " Če pa sem kaj povedal je bilo preslišano ali razumljeno kot da si domišljam ali da potrebujem pozornost." Zelo slabo izkušnjo ima starejši gospod V.T.T (V.T.T., osebni intervju, 2020, 12.avgust), ki kljub doživljanju nasilja že v mladosti: "Posledice ostajajo z menoj tudi v starosti, strah, sram. Najslabši spomini." nima notranjega miru v starosti. Trije starejši moški niso pomoči iskali, zase pravijo, da niso žrtve hujšega nasilja. Zadnji trije so pomoč iskali, dva sta ja tudi uspešno dobila. Gospod K.Č (K.Č., osebni intervju, 2020, 17.avgust) pa je dobil negativen odziv: "Nihče mi ni verjel, saj sem bil leto dni pred upokojitvijo in so mi rekli, da potrpi oziroma naj bom vesel, da bom kmalu lahko ves čas doma." Na žalost lahko vidimo, da tudi rezultati moje analize kažejo na to, da se starejšimi moškim ne verjame na besedo.

7 Sklep

Nasilje nad starejšimi je relativno nova problematika, a kljub temu raziskave po svetu nudijo vedno več javne pozornosti temu problemu. Tako po svetu, kot pri nas v Sloveniji, so rezultati raziskav podobni. (npr. Markovik, Peshevska, 2014, Gerdina, 2017) Nasilje nad starejšimi se dogaja najpogosteje v domačem okolju, zelo pogosto ga izvajajo odrasli otroci. Dodatni problem, s katerim se soočajo starejši moški je izguba avtoritete in moči. Tradicionalna podoba moškosti ne vključuje občutkov strahu ali sramu. Moškost in moško telo sta v hegemonskih diskurzih povezana z družbeno in fizično močjo ter avtoriteto. Moški pod vplivi hegemonskih reprezentacij moškosti redkeje zaupajo, da so žrtve nasilja.

Na okrogli mizi, ki jo je organiziral Otto Gerdina v letu 2017 (OPRO, 2017) so vabljeni sogovornice ugotavljale, da "moški kot gospodar" ne izraža lastnih čustev, razen jeze in zato nasilja nad seboj ne priznava, ker ga je sram. Do podobnih rezultatov sem prišla tudi sama z lastno empirično raziskavo, ki je pokazala, da nekateri izmed intervjuvancev niso poiskali pomoči ravno zaradi sramu. Eden izmed gospodov je tudi iskreno povedal, da kot moški, takih stvari ne želi priznati.

Izguba moškosti pa ni edini problem, s katerim se soočajo starejši moški, ki so žrtve nasilja. Žal imamo še vedno premalo javnih in strokovnih kampanj ozaveščanja, ki bi bile namenjene moškim. Pogosteje lahko zasledimo tiste, namenjene ženskam ali otrokom. Poleg tega bi bilo potrebno organizirati izobraževanja in oblikovati programe za pomoč negovalcem oziroma oskrbovalcem, ki so pogosto povzročitelji nasilja nad starejšimi moškimi. (Mlakar, Vujović, Andoljšek, 2016)

Na začetku diplomske naloge sem si zastavila vprašanje: Kako heteroseksualni moški konstruirajo izkustva nasilja, ki ga doživljajo nad seboj in kako so te konstrukcije povezane s konstituiranjem moške identitete ter iskanjem pomoči? Pri odgovoru na vprašanje se opiram na prebrano znanstveno literaturo, saj številne raziskave (npr. Mathias, 2019, SZO, 2020) kažejo, da so moški pogosto omejeni s pričakovanji in stereotipi, da so močni, da se lahko ubranijo pred napadi, da torej niso šibki in nemočni. Moški težje prijavijo nasilje, ki se izvaja nad njimi zaradi stigme, strahu in družbenih pritiskov. Pravzaprav mnogi moški molčijo, saj so mnenja, da nima smisla prijavljati nasilja, ker jim nihče ne bo verjel.

Na vprašanje odgovarjam tudi s pomočjo analize podatkov lastne empirične analize. Intervjuvani starejši gospodje so povedali, da so v življenju bili žrtev nasilja, da je nasilje nad njimi povzročilo posledice (V.T.T., osebni intervju, 2020, 12.avgust), obenem pa so se pod vplivi tradicionalne podobe moškega redko obrnili po pomoč in oporo – oziroma, ko so pomoč poiskali, jim niso verjeli. Rezultati lastne analize so me presenetili, saj nisem pričakovala, da mi bo 10 od 12ih intervjuvancev zaupalo, da so doživeli nasilje. Problem, ki ga zaznavam pa je ta, da sogovorniki želijo reševati nasilje nad seboj v okviru zasebnega življenja. Kot ugotavljajo lastniki projekta POND (POND, 2020, stran 1), moški nasilje dojemajo kot zasebno zadevo in ne kaznivo.

Opozorilne znake nasilja nad starejšimi je občasno težko prepoznati, saj so pogosto tudi zamenjani za demenco ali na splošno z mišljenjem, oseba je starejša. (Razboršek, 2002). Številni znaki in simptomi nasilja nad starejšimi se namreč prekrivajo s simptomi duševnega poslabšanja, vendar to še ne pomeni, da jih "moramo" spregledati. Tudi v lastni raziskavi sem imela primer gospoda, ki je bil spregledan – ponovno navajam njegove besede: "Če sem kaj povedal je bilo preslišano ali razumljeno kot da si domišljam ... " (Z.T., osebni intervju, 2020, 14.avgust). Gospod A.J. je imel podobne izkušnje: "Nemaren odnos v javnosti, trgovinah, lokalih..." (A.J., osebni intervju, 2020, 17.avgust) in dodal, da bi bilo starejše potrebno bolj spoštovati (A.J., osebni intervju, 2020, 17.avgust) Pri oskrbi starejših ljudi je, skratka, pomembno, da upoštevamo moralna načela: spoštovanje avtonomije starega človeka; dopuščanje, da je star človek čim bolj neodvisen in svoboden; načelo zvestobe in zaupanja ter razumevanja potreb in skrb za starega človeka (Razboršek, 2002).

Cilj moje diplomske naloge je bil predstaviti problem nasilja, ki se izvaja nad starejšimi moškimi, prikazati dejavnike tveganja in predstaviti preventivne rešitve, s katerimi bi nasilje nad starejšimi moškimi lahko lažje prepoznali in preprečevali. V procesu nastajanja diplomskega dela, sem naletela na nekaj težav in omejitev, saj mi je trenutno stanje po svetu zaradi epidemije onemogočilo dostop do starejših moških, ki so v institucionalnem bivanju, poleg tega bi si želela pridobiti mnenje še starejših moških – torej tistih, ki imajo več kot 73 let. V primeru nadaljevanja raziskave bi si želela dodati spremenljivki: kje je moški odraščal in kakšen poklic je opravljal, hkrati pa bi želela v raziskavo vključiti tudi starejše moške, ki prihajajo iz nižjih slojev.

8 Viri

1. Breaking the taboo. (2007) *Nasilje nad starejšimi ženskami v družini: prepoznavanje in ukrepanje*. Dostopno prek http://www.btt-project.eu/fileadmin/btt/PDFs/Broschuere_slo_web.pdf
2. Delo. (2017). *Nasilje nad starejšimi pogosto neodkrito in zamolčano*. Dostopno prek <https://www.delo.si/novice/slovenija/nasilje-nad-starejsimi-pogosto-neodkrito-in-zamolcano.html>
3. Društvo za nenasilno komunikacijo. (2020). *Druge vrste nasilja*. Dostopno prek <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/druge-vrste-nasilja.html>
4. Gerdina, O. (2017). *Nasilje nad starimi moškimi*. Dostopno prek <http://opro.si/2017/05/11/nasilje-nad-starimi-moskimi/>
5. GOV. (2019). *Vse novosti pokojninske zakonodaje in uskladitev pokojnin v letu 2020*. Republika Slovenija. Dostopno prek <https://www.gov.si/novice/2019-12-13-vse-novosti-pokojninske-zakonodaje-in-uskladitev-pokojnin-v-letu-2020/>
6. Harvard Men's Health Watch. (2010) *Mars vs. Venus: The gender gap in health*. Harvard Health Publishing. Dostopno prek https://www.health.harvard.edu/newsletter_article/mars-vs-venus-the-gender-gap-in-health#:~:text=Men%20die%20younger%20than%20women,likely%20to%20have%20aortic%20aneurysms.
7. Hvalič, S. (2002). *Odstiranje: Nasilje nad starimi ljudmi*. Inštitut Antona Trstenjaka. Kakovostna starost, letnik 5, št. 1-2, stran 36-45. Dostopno prek <http://www.inst-antontrstenjaka.si/slike/762-1.pdf>
8. Hvalič, T.S., Felicijan, P. (2004). *Dogaja se njej in dogaja se mnogim. Ne bi se smelo. Raziskava o zlorabi starih ljudi v Sloveniji*. Inštitut Antona Trstenjaka. Kakovostna starost, letnik 7, št.1, stran 12-21
9. Kordeš, U., Smrdu, M. (2015). *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Založba Univerze na Primorskem. Dostopno prek <http://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-6963-98-5.pdf>
10. Križman V.T., Renar, I., Mihevc, P.B., (2008). *Izobraževanje za preprečevanje nasilja nad starejšimi*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. Center za proučevanja zdravja in zdravstvenega varstva. Dostopno prek <https://www.revija->

socialodelo.si/mma/Izobraevanje_URN_NBN_SI_DOC-NN27ZEZI.pdf/2019012412173541/

11. Lupton, Deborah. (1998). The Emotional Self: A Sociocultural Exploration. *The 'Emotional' Woman and the 'Unemotional' Man*. SAGE Publications. Stran 105-136
12. Markovik, M., Peshevska, D.J. (2014). *Gender as Individual Risk Factor for Elderly Abuse: Findings from First National Prevalence Study in Macedonia*. Macedonian Journal of Medical Sciences. Zvezek 7: Izdaja 2. Dostopno prek <https://content.sciendo.com/view/journals/mjms/7/2/article-p375.xml>
13. Mathias, T. (2019). *Male victims of domestic violence struggle to disclose abuse*. Reuters. Dostopno prek <https://www.reuters.com/article/us-health-domestic-violence-men/male-victims-of-domestic-violence-struggle-to-disclose-abuse-idUSKCN1UC2EF>
14. Melchiorre, M.G., Di Rosa, M., Lamura, G., Torres-Gonzales, F., Lindert, J., Stankunas, M., Ioannidi-Kapolou, E., Barros, H., Macassa, G. (2016) *Abuse of Older Men in Seven European Countries: A Multilevel Approach in the Framework of an Ecological Model*. PLOS Journal. Dostopno prek <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4718635/>
15. Mlakar, T., Vujović, A., Andoljšek, M.V. (2016). *Preprečevanje nasilja nad starejšimi*. Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje. Dostopno prek <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/slike/1616-1.pdf>
16. Prepoznavna in obravnava žrtev nasilja v družini v okviru zdravstvene dejavnosti. *Nasilje v družini*. Dostopno prek <http://www.prepoznajnasilje.si/nasilje-v-druzini>
17. Razboršek, V. (2002). *Oblike zlorabljanja starejših ljudi*. Kakovostna starost: revija za socialno gerontologijo in gerontagogiko. Letnik 5. Stran 31-35
18. Robinson, L., Saisan, J., Segal, J. (2019). *Elder Abuse and Neglect*. Help Guide. Dostopno prek <https://www.helpguide.org/articles/abuse/elder-abuse-and-neglect.htm>
19. Tatiana. (2017). *Myths Around Men Experiencing Abuse*. National Domestic Violence Hotline. Dostopno prek <https://www.thehotline.org/2017/11/28/men-experiencing-abuse-debunking-myths/>
20. United Nations. (2002). *Abuse of older persons: recognizing and responding to abuse of older persons in a global context*. E_CN.5_2002_PC_2-EN – PDF. Dostopno prek <https://digitallibrary.un.org/record/458316#record-files-collapse-header>
21. United Nations. (2002). *Madrid Plan of Action and its Implementation*. Dostopno prek <https://www.un.org/esa/socdev/documents/ageing/MIPAA/political-declaration-en.pdf>

22. Vertot, N. (2010). *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana. Dostopno prek <https://www.stat.si/doc/StarejsePrebivalstvo.pdf>
23. Wolf, R. (2003). *Elder Mistreatment: Abuse, Neglect, and Exploitation in an Aging America. APPENDIX C Elder Abuse and Neglect: History and Concepts*. National Research Council (US) Panel to Review Risk and Prevalence of Elder Abuse and Neglect. Dostopno prek <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK98805/>
24. World Health Organization. (2020). *Elder abuse*. Dostopno prek <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/elder-abuse>
25. *Zakon o preprečevanju nasilja v družini – ZPND*. (2018). Sprejet v Državnem zboru Republike Slovenije, v veljavi od 01.03.2018. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5084&d-16544-s=1&d-16544-o=2&d-16544-p=1>
26. Zveza društev upokojencev Slovenija. (2016). *Ustavimo nasilje nad starejšimi ženskami*. [Recenzija STOP V.I.E.W videoposnetka]. Dostopno prek <https://www.youtube.com/watch?v=D4j8jGQ7gUI>
27. Zveza društev upokojencev Slovenije. (2012). *Starejši za starejše in STOP V.I.E.W.* STOP V.I.E.W. Dostopno prek http://www.zdus-zveza.si/docs/STOP%20V.I.E.W/STOP_V.I.E.W._gradivo_za_seminar_ALL.pdf
28. Žmahar, A. (2019). *Moški so nepripravljene na upokojitev*. Vzajemnost. Dostopno prek <https://www.vzajemnost.si/clanek/181685/z-upokojitvijo-se-aktivno-zivljenje-nekonca/>

9 Priloge

Priloga A: Intervju z gospodom Z.P.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *Imam 72 let, rodil sem se leta 1948.*
2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Živim z družino.*
3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Da.*
4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Zame je nasilje vsako dejanje, ki ga storiš posamezniku na silo ali je to izraženo v fizični, verbalni ali kakšni drugi obliki.*
5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Da.*
6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Ne še, mogoče ko pridem do starosti, ko ne bom zmožen več skrbeti sam zase.*
7. Ali ste se kdaj počutili nezaželene v svojem domačem okolju? *Da.*
8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Da.*
9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Ne.*
10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Da.*
11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Da.*
12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Da, večinoma v mladosti.*
V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:
13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *Fizično nasilje vrstnikov, psihično nasilje vrstnikov, starejših, učiteljev....*
14. Kdo je bil storilec? *Sošolci, kolegi iz kluba (trening), trener, učitelji..., včasih starši*
15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Razlog leži v osebnih problemih posameznikov, ki izvajajo nasilje in njihovi nesposobnosti razrešiti probleme na miren način. Krivda je bila v nekaterih primerih deljena ali pa posledica mojih dejanj v drugih pa nisem imel občutka krivde.*
16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *S sovrstniki in klubskimi kolegi sem se stepel (pomaga 100%) in po tem običajno nisem imel več problemov, pri učiteljih in trenerju ter starših sem pač potrpel in nisem iskal pomoči. Konec koncev nikoli nisem imel občutka, da sem žrtev hujše oblike nasilja. Je pa to odvisno od dožemanja vsakega posameznika.*

Priloga B: Intervju z gospodom Ž.J.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *Starost 66 let, rodil sem se 1954.*
 2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Žena je že pokojna, živim s sinom, njegovo partnerko in dvema vnukoma.*
 3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Všeč mi je, da imam družbo.*
 4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Dejaven odnos do koga, značilen po uporabi sile, pritiska, ki je lahko fizične ali psihične oblike.*
 5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Da.*
 6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Da, moja najboljša leta so že davno minila.*
 7. Ali ste se kdaj počutili nezaželene v svojem domačem okolju? *Da, ko sem se moral preseliti v mansardno stanovanje, da si je sin uredil domovanje v spodnjem nadstropju.*
 8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Ne.*
 9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Glede dediščine po moji smrti smo imeli nekaj pogovorov, vendar ni bilo pritiska. Konec koncev sem še dokaj mlad.*
 10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Ne.*
 11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Da, a se občasno počutim samega.*
 12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Da.*
- V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:
13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *V službi, ko mi je začel pešati spomin in nisem bil najbolj vešč računalnika so se včasih sodelavci odzvali grobo. V šoli, predvsem psihično. V mladih letih tudi na ulici.*
 14. Kdo je bil storilec? *Sodelavci, sošolci, neznanci.*
 15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Delno je tudi moja krivda, vendar ne vedno.*
 16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *V mlajših letih da, sedaj pa se redko lahko s kom odprto pogovarjam.*

Priloga C: Intervju z gospodom Z.T.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *73, rojen sem 06.12.1946.*
2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Sam.*
3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Tu, kjer sem. Všeč mi je tudi bližina centra, narava, vsa potrebna infrastruktura mi je blizu.*
4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Vse kar se vsiljuje proti naši volji, tako psihično kot fizično, nadlegovanje.*
5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Da.*
6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Da.*
7. Ali ste se kdaj počutili nezaželeni v svojem domačem okolju? *Da.*
8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Da.*
9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Da.*
10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Da.*
11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Ne vedno, bolj poredko.*
12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Da, večkrat v različnih obdobjih. Predšolsko obdobje, osnovna šola, srednja šola, služenje vojaškega roka, zaposlitev. V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:*
13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *V predšolskem obdobje sem čutil zanemarjanje, večkrat prepuščen sam sebi. Čas osnovna in srednje šole: mladostniško nasilje, pretepi, ustrahovanje, izkoriščanje. Služenje vojaškega roka je imelo fizično in psihično prisiljevanje do onemoglosti. Daljša obdobja brez vode, hrane, brez zavetja v slabem vremenu dež, veter, mraz ... V času zaposlitve pa so bile naloge in dela v težkih pogojih, izživljanje nadrejenih.*
14. Kdo je bil storilec? *Vrstniki ali starejši, nadrejeni.*
15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Okolje, morda je krivda tudi na moji strani, ker nisem govoril o tem in upal da bo bolje.*
16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *Če pa sem kaj povedal je bilo preslišano ali razumljeno kot da si domišljam ali da potrebujem pozornost.*

Priloga Č: Intervju z gospodom V.T.T.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *24.2.1957, imam 63 let.*
 2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Sam.*
 3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Da.*
 4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Fizično in psihično.*
 5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Da.*
 6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Da.*
 7. Ali ste se kdaj počutili nezaželene v svojem domačem okolju? *Da. Včasih tudi sam sebe ne maram.*
 8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Da.*
 9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Da.*
 10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Da.*
 11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Da.*
 12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Da.*
- V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:
13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *Fizično in psihično.*
 14. Kdo je bil storilec? *Od matere partner.*
 15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Ne.*
 16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *Dogajalo se je v mlajših letih, takrat je bila vpletena tudi policija. Posledice ostajajo z menoj tudi v starosti, strah, sram. Najslabši spomini.*

Priloga D: Intervju z gospodom R.K.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *1953, 67 let imam.*
2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Z ženo.*
3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Tu kjer sem.*
4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Fizično nasilje, mobing, finančna odvisnost.*
5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Da.*
6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Da.*
7. Ali ste se kdaj počutili nezaželene v svojem domačem okolju? *Ne.*
8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Ne.*
9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Ne.*
10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Ne.*
11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Da.*
12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Nisem doživel nasilja.*

Priloga E: Intervju z gospodom A.T.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *69, letnik 1951.*
2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Sam.*
3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Tukaj, kjer sem.*
4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Nestrpnost do drugih.*
5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Ja seveda, vsekakor.*
6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Ne.*
7. Ali ste se kdaj počutili nezaželeni v svojem domačem okolju? *Ne.*
8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Ne.*
9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Ne nikoli.*
10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Da.*
11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Da.*
12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Ne.*

Priloga F: Intervju z gospodom M.O.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *Starost 69, leto rojstva 1951.*
2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Žena in hčera.*
3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Ne, šel bi na svoje.*
4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Verbalno in fizično.*
5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Da.*
6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Seveda.*
7. Ali ste se kdaj počutili nezaželene v svojem domačem okolju? *Da.*
8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Da, imel sem izkušnjo z zlorabo moje bančne kartice.*
9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Ne.*
10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Da, večinoma časa.*
11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Prej je nisem imel, sedaj jo imam od hčere.*
12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Da.*

V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:

13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *V fizični obliki kot udarec od hčere, ampak v času ko je bila najstnica. In pa kot sem že rekel, da sem imel izkušnjo z zlorabo moje bančne kartice s strani žene.*
14. Kdo je bil storilec? *Žena in hčera.*
15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Iskreno povem, da ne vem. Velikokrat sem se že to spraševal v čem je razlog, ampak nikoli ne pridem do ugotovitve. Mogoče sem jaz, zaradi tega ker nisem imel trde roke, res ne vem tudi nisem tip človeka, da dajem krivdo na druge.*
16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *Vzel sem kartico in jo uničil ter šel na banko preklicati ženo kot pooblaščenega za moj račun. Kar se tiče pa hčere pa nisem nič naredil, ostal sem brez besed, kajti nisem si nikoli predstavljal, da bom dobil udarec od nje. Povedal nisem nikomur mislim, da iz sramu.*

Priloga G: Intervju z gospodom K.Č.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *72 let.*
 2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Z družinskimi člani.*
 3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Z družino bi ostal, šel bi raje v hišo, da bi imel vsak zase več prostora.*
 4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Psihični in fizični pritiski, zanemarjanje...*
 5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Da.*
 6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Ne.*
 7. Ali ste se kdaj počutili nezaželene v svojem domačem okolju? *Ne.*
 8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Ne.*
 9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Ne.*
 10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Ne.*
 11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Seveda imam.*
 12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Da.*
- V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:
13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *Pred upokojitvijo predvsem izkoriščanje v službi, kršitev predpisov in zakonov, znašanje nad menoj.*
 14. Kdo je bil storilec? *Delodajalec.*
 15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Izpolnjevanje ciljev, ustvarjanje dobička. To ni moja krivda.*
 16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *Prijavil sem, a brez uspeha. Nihče mi ni verjel, saj sem bil leto dni pred upokojitvijo in so mi rekli, da potrpi oziroma naj bom vesel, da bom kmalu lahko ves čas doma.*

Priloga H: Intervju z gospodom D.S.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *66 let, 14.05.1954.*
 2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Z družino.*
 3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Tu kjer stanujem trenutno.*
 4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Nasilje je lahko fizično in verbalno, mobing, izsiljevanje, izkoriščanje, posilstvo, pretep, kraja, internetno, računalniška vojna-virusi in vojna kot taka.*
 5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Vsekakor.*
 6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Ne.*
 7. Ali ste se kdaj počutili nezaželene v svojem domačem okolju? *Ne.*
 8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Da, večkrat.*
 9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Ne.*
 10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Ne, ravno nasprotno.*
 11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Da.*
 12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Da, kot sem že omenil finančno izkoriščanje bančne kartice, ne vračilo posojenega denarja.*
- V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:
13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *Nekdo mi je pri plačilu z Eurocard kartico skeniral kartico in jo izkoristi za razne nakupe. To sem prijavil banki, ki so kartico izsledili in mi povrnilo porabljen znesek skoraj v celoti. NLB je zakon.*
 14. Kdo je bil storilec? *Ne vem.*
 15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Nikakor ne, žal niso kartice zaščitne, to hitro plačevanje brez pin kode, jaz pa nisem več tako pozoren.*
 16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *Pri banki in sem jo tudi dobil.*

Priloga I: Intervju z gospodom B.B.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *68 let, 1952.*
 2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Živim s partnerico.*
 3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Živel bi tu kjer živim.*
 4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Ustrahovanje, fizično nasilje, spolno nasilje...*
 5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Da.*
 6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Da.*
 7. Ali ste se kdaj počutili nezaželene v svojem domačem okolju? *Da.*
 8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Da.*
 9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Da.*
 10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Da.*
 11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Ne.*
 12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Da.*
- V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:
13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *Ustrahovanje, zaradi meje oz. lastništva.*
 14. Kdo je bil storilec? *Sosed.*
 15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Sem šibkejši in starejši, za vsako ceno so hoteli svoj prav, tudi z lažmi, da nisem sposoben vzdrževati posestva. Ni moja krivda.*
 16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *Za ustrahovanje sem povedal sinu.*

Priloga J: Intervju z gospodom A.K.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *1954*
 2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Gospodinjstvo si delim z drugimi družinskimi člani.*
 3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Ja, stanoval bi tu.*
 4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Nasilje zajema verbalno in fizično nasilje. Zraven prištevam tudi neobzirnost do soljudi.*
 5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Finančno izkoriščanje se dogaja vsakodnevno, samo na različne načine. To je borba kapitala na račun ljudi. Zanemarjenje smatram kot nasilje. Svet ni pošten do nas.*
 6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Zaenkrat nimam takega občutka.*
 7. Ali ste se kdaj počutili nezaželeni v svojem domačem okolju? *Mogoče na trenutke, vendar se čez čas pokaže, da je vse ok.*
 8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Ne.*
 9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Včasih je kaj dišalo po takih namenih, kaj konkretnega še nisem doživel.*
 10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Ne.*
 11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Imam.*
 12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Sem, verbalni prepir.*
- V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:
13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *To je bil prepir s sinom glede čiščenja skupnih prostorov v hiši.*
 14. Kdo je bil storilec? *Sin.*
 15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Menim, da je bila slaba komunikacija oz. nejasno vnaprej potrebna določena pravila glede čiščenja. Odgovorna za ta konflikt sva bila oba.*
 16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *Nisem iskal pomoči, vse sva rešila sama in se ustrezno dogovorila.*

Priloga K: Intervju z gospodom A.J.

1. Vaša starost oziroma leto rojstva? *73 let, 1947.*
2. Ali živite sami ali si gospodinjstvo delite z drugimi ne/družinskimi člani? *Živim sam.*
3. Če bi lahko izbirali, kje bi raje stanovali, ali bi stanovali tu kjer stanujete trenutno? *Nikjer drugje, tukaj kot sem. To je moja kuča.*
4. Kaj po vašem mnenju zajema pojem nasilje? *Zame je nasilje, da ena oseba drugo osebo prizadene, oškoduje na fizičen, psihičen ali pa materialen način.*
5. Ali menite, da zanemarjanje in finančno izkoriščanje spadata pod nasilje? *Seveda*
6. Kot starejši moški, ali lahko zase rečete, da spadate v občutljivejšo skupino in ste posledično lažja tarča nasilja? *Ne kot moški, ja kot starejši.*
7. Ali ste se kdaj počutili nezaželeni v svojem domačem okolju? *Ne.*
8. Ali ste kdaj imeli izkušnjo, kjer vas je nekdo finančno izkoriščal, vam je kdo od bližnjih kradel denar ali zlorabljal bančno kartico? *Otroci. Ko so bili moji otroci še mlajši, je velikokrat prišlo do tega, da je kdaj kakšen evro ali dva izginil. Sin mi je vzel avto, ga razbil ovinek pred hišo, še videl sem ga ker se mu peljal nasproti. Uh dolga zgodba.*
9. Ali ste morda kdaj čutili pritisk s strani družinskih članov glede nepremičnin ali ostale dediščine po vaši smrti? *Seveda. Večkrat so bila trenja v družini glede zapuščin, čeprav sem vedno želel enakomerno deliti.*
10. Ste kdaj čutili, da vas ljudje okoli vas zanemarjajo? *Ne bi rekel zanemarjajo, raje uporabim ne upoštevajo. Mogoče tudi imam občutek, da si mislijo, da nisem več toliko sposoben kot včasih, nisem to kar sem bil včasih. Skratka me preslišijo.*
11. Imate čustveno podporo s strani najbližjih? *Seveda, vedno.*
12. Mi lahko zaupate, ali ste kdaj doživeli nasilje v kakršnikoli obliki? *Načeloma kot moški si tega ne rad priznam, ampak dostikrat vidim, sploh pri mlajših, oziroma je svet malce drugačen kot je bil včasih, in je s tem tudi odnos mogoče slabši ali pa seveda drugačen. To se kaže na način postrežbe, odnosa v trgovinah, bankah. Ljudje mislijo, kot da ne morem več obljubljenega doseči, nimam denarja, nisem sposoben opravljati naloge. Lahko rečem, kot da okolica nima zaupanja vame.*

V primeru, da ste na 12. vprašanje odgovorili z DA, prosim za odgovore še na naslednja vprašanja:

13. V kakšni obliki ste doživeli nasilje oziroma mi lahko poveste kaj se je zgodilo? *Nemaren odnos v javnosti, trgovinah, lokalih. Če sem želel še dodaten kozarec vode ob kavi, sem bil odgnan. Ga tudi nisem dobil. Imel sem tudi večje primere, žal ne bi o tem govoril.*

14. Kdo je bil storilec? *Tujci, predvsem mladi.*

15. Kaj je po vašem mnenju razlog za to? Ali mislite, da je krivda vaša? *Če sem čisto objektivno, verjamem da je nek del krivde tudi moj. Menim pa da bi se kljub vsemu moralo spoštovati starejše malo bolj, ker konec koncev ima vsak svoje stare starše in menim, da se ne obnašajo vsi tako do svojih dedkov in babic.*

16. Kaj ste storili po tem? Ali ste svojo izkušnjo komu zaupali oziroma poiskali pomoč? Pri komu ste iskali pomoč? *Na žalost he he sem kar jasno razglasil nezadovoljstvo, seveda sem pa tudi povedal bližnjim. Pokojni ženi, ki pa je še na koncu mene okrivila zaradi neprimernega vedenja.*